

HAVEGLÆDER

— tidligt forår 2019 —

Færdigkomponeret staudebed
inviterer bier og sommerfugle til fest

Succes med forårsbeskæringen

Anlæg et spejlbassin

A woman with blonde hair, wearing a light blue sweater and white patterned overalls, is watering a large wooden planter box filled with various flowers, including yellow daffodils, white daisies, and yellow primroses. She is holding a silver watering can. The planter box is sitting on a wooden table. In the background, there are green plants and a white fence.

Ualmindelige forårsbebudere

Få inspiration til nye smukke
planter til forårets spæde start

Indhold

4 April måneds tjekliste

Endelig er det blevet tid til at åbne planteværkstedet og at få startet forspiringen af årets grøntsager. Se hvilke der skal startes inde, og hvilke som kan sås direkte i havens jord.

6 Succes med forårsbeskæringen

Se hvordan du skaber en god planteform inden bladene springer ud på havens træer og buske. Foryngelse af havens buske giver flere blomster til sommer, og i frugthaven skal både buske og træer beskæres.

10 Nyttige stueplanter

Planter kan måske mere, end bare se smukke ud? Her får du tre bud på stueplanter med helt specielle egenskaber, som nok er værd at afprøve.

12 Helles have i Troense

Helle Troelsen lever i og med sin have. Hendes tilgang bundet i dyb respekt for naturen og kulturen. Hun indretter haven, så alle sanser vækkes året rundt, for haven har så meget at byde på og er perfekt, når man har brug for lykkehormoner. Læs Helles gode råd om at komme godt i gang med haven her i foråret.

16 Varmeelskende grøntsager

Chili, peberplanter, tomater, agurker og meloner. De kræver alle varme og tid for at nå at danne hjemmedyrkede grøntsager til sommeren. Få tips og gode råd, og se hvor lang tid det tager.

20 Anlæg et spejl bassin

Der er flere spørgsmål, som skal besvares inden du anlægger vand i haven. Beliggenhed, størrelse, design og økonomi. Vil du også have planter i bassinet, så kan du få rådgivning i dit havecenter.

24 Ualmindelige forårsbebudere

Her får du nogle bud på de lidt mindre anvendte blomstrende forårsløg og buske. Glæd dig over de tidlige blomster på hasselbror og vibææg, og nyd duften af peberfrugttræets og troldnøddebuskens blomster.

28 Færdigkomponeret staudebed inviterer bier og sommerfugle til fest

Her får du en færdig opskrift på et staudebed, der allerede til sommer vil stå klar til at byde insekterne til housewarming.

30 Ramsløgsmør

Se hvordan du får ekstra meget ud af ramsløgbladene fra din have. Lav kryddersmør og kryddersalt..

31 Sund tærte med blade fra din have

I det tidlige forår er bladene fra skvalderkål, mælkebøtter og brændenælder et sundt og velsmagende indslag til retter i køkkenet.

Velkommen til Haveglæder

Magasinet som giver inspiration, viden og løsninger til haven.

Så blev det forår og dermed tid til haven - hvilken fornøjelse. Allerede fra november måned har jeg glædet mig til forårets komme - og til påsken, som giver nogle fridage til at komme i haven. Glæden ved at mærke, at man bliver "havetræt", ikke at forveksle med træet af haven, for det kan man ikke blive. Efter mange timers havearbejde og ophold udendørs i frisk luft, kan man godt blive kropstræt; og et velfortjent hvil på sofaen føles godt. Påsken er gul, og jeg holder af farven gul. Gule påskekyllinger, gule påskeliljer, gule primula, gule tulipaner og vårgul. Gul er en opmuntrende farve efter vinteren - derfor er erantis også en af mine yndlingsforårsbebudere. Reelt er der kun to planter, hvor påske indgår i det danske kaldenavn - nemlig påskelilje og påskelokke. Deres latinske navne er *Narcissus pseudonarcissus* og *Helleborus orientalis*. Hvis man synes, det er sjovt at finde ud af, hvad de latinske navne betyder, er det godt at kunne lidt latin i kombination med gartnerlatin. At påskeliljen har det lange latinske navn *Narcissus pseudonarcissus*, kan være svært at forstå. Det danske navn påskelilje er mere oplagt; det henviser til dens blomstring ved påsketid. På samme måde har vi majlilje og pinselilje. Alle tre "liljer" er med i slægten narcisser, som naturligt vokser i Nordafrika, Mellemøsten og Sydeuropa. Det latinske navn for påskelilje er todelt. Det første led "Narcissus" er slægtsnavnet og henviser til den græske mytologi, hvor Narkissos er en smuk ung mand, der forelsker sig i sit eget spejlbillede. Den korte version er, at guderne straffer ham med vanvid og død. I døden, hvor han stadig spejler sig i søen/i sig selv, forvandles han til en blomst - Narcissus (påskelilje). Begrebet narcissisme kommer heraf. Det andet led i det latinske navn er artsnavnet - *pseudonarcissus*, som betyder, at det ligner en narcis.

Påskelokke, julerose og stinkende nyserod er planter, vi har i vores have. Dem holder vi meget af, og de er lette at dyrke. Julerosen blomstrer - ja til jul og de næste måneder. Påskelokken frem til påske og nyseroden lige så. De bærer alle slægtsnavnet *Helleborus*, hvis navn kommer fra græsk og hentyder til, at det er en plante, som er benyttet mod sindssygdom og epilepsi. Julerosen har artsnavnet - niger, som betyder sort, og det virker jo pudsigt, når blomsten er hvid og lyser op i vinterhaven; men det henviser til plantens rod, som er næsten sort. Julerosen er blevet anvendt mod mund- og klovsyge, samt i skadedyrskæmpelsen af lus, lopper og andet utøj. Der hersker en vis usikkerhed, om det er julerosen, der henvises til i salmen "En rose så jeg skyde".

Den stinkende nyserod, *Helleborus foetidus*, hvor artsnavnet *foetidus* betyder stinkende på latin, er måske knap så kendt, men spørg efter den i havecentret. Den er god som høj bunddække og sår sig selv. Det er en frodig staude med små kønne grønne blomster. Roden af nyserod blev anvendt til nysepulver. Roden blev tørret og pulveriseret, fordi man førhen havde den opfattelse, at et kraftigt nys var rensende og helbredende. I mit barndomshjem blev et kraftigt nys kommenteret med et "Gesundheit".

Påskelokken er for mit vedkommende den mest fascinerende, for den findes i næsten alle farver og står lang tid i haven, hvor den blomstrer på en bund af stedsegrønne blade. Artsnavnet *orientalis* henviser til orienten (Tyrkiet). Den hører til i enhver have, så kom ud i havecentre og fyld indkøbsvognen med denne fantastiske staude. Det er også nu, du skal have planlagt, hvad du vil så af grøntsager og blomster i køkkenhaven. I det tidlige forår skal frugtbuskene, frugttræerne og roserne beskæres, græsplænen skal klargøres til leg og boldspil, og måske er det i år, du skal lave et staudebed for bier og sommerfugle?

Glædeligt forår!

Haveglæder er meget mere end det magasin, du læser nu...

Det er også WWW.HAVEGLÆDER.DK, hvor du kan blive endnu mere inspireret. Søg på artikler og videoer om emner, du gerne vil vide mere om. Her kan du også finde informationer om tusindvis af planter til haven, terrassen og altankassen. Du kan også melde dig til vores nyhedsbrev, hvor du får aktuelle tips og gode råd til havens gøremål - helt gratis. Med dette ønsker vi at din Haveglæde vil vokse og dine drømme gå i opfyldelse.

Følg os på

Udgiver www.danskehavecetre.dk

Fotos GAP Photos Ltd, England, Flora Info (PBA), Hortus Advising, Floradania, Colourbox.dk, Fotolia

Tekst Hortusadvising.dk ved Marianne Bachmann Andersen

Layout/tryk Grafisk Produktion Odense, www.gpo.dk

ISSN 2245-8190

ISSN 2245-8204 (online)

Per Boisen Andersen,
direktør for brancheforeningen Danske Havecentre

April måneds tjekliste

Planteværkstedet

GRØNTSAGER SOM SKAL FORSPIRES I DRIVHUSET

	Spiretid	Optimal temperatur
Icebergsalat	Ca. 8 dage	10-18 grader C
Pluksalat	Ca. 8 dage	10-18 grader C
Knoldselleri	Ca. 18 dage	18-24 grader C
Spinat	Ca. 20 dage	15-25 grader C
Tomat	Ca. 7 dage	20-25 grader C
Broccoli, glaskål, grønkål, hvidkål, palmekål, rosenkål, rødkål	Ca. 7 dage	15-20 grader C
Agurker og meloner (vent til slutningen af april)	Ca. 7 dage	20-25 grader C
Majs	Ca. 8 dage	20-30 grader C
Sommersquash og græskar	Ca. 8 dage	20-25 grader C

Det er så skønt at følge de små spæde spirer, der bryder gennem jordskorpen, og nogle må ind i stuehuset, hvor de skal have masser af lys, mens andre godt kan komme i gang i drivhuset. HUSK at dække de spæde spirer, hvis der meldes om hård frost – enkelte frostgrader får sjældent betydning for planter, der står inde i drivhuset.

GRØNTSAGER SOM KAN SÅS ELLER PLANTES UDE

	Spiretid	Minimumstemperatur
Bladbeder	Ca. 14. dage	8 grader C
Salatmix	Ca. 8 dage	8 grader C
Ærter	Ca. 12 dage	5 grader C
Gulerødder	Ca. 12 dage	5 grader C
Rødbeder	Ca. 11 dage	5 grader C
Løg – sætteløg	-	5 grader C
Forspirede kartofler	-	7-8 grader C

Hvis jordtemperaturen ikke helt når op på de ønskede minimumstemperaturer, så tager det blot lidt længere tid for frøet at spire.

KRYDDERURTER

PLANT NU

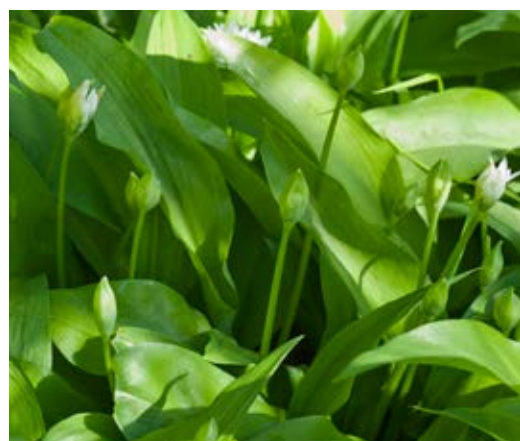
- Purløg
- Kinesisk purløg
- Løvtikke
- Fransk estragon
- Timian
- Oregano

- Ramløg
- Salvie
- Artiskokker
- Rabarber
- Mynter
- Rosmarin

VENT MED

- Citronverbena
- Citrongræs
- Basilikum
- Koriander
- Olivenurt

Her i det tidlige forår er det også godt at plante stauder, roser, frugtbuske, frugttræer, prydbuske, prydræer, surbundsplanter, stedsegrønne og hække. Når du planter tidligt, så får du ekstra glæde af dine planter allerede i år.

Til køkkenet

Overvintret grønkål og rosenkål er der muligvis stadig mad i. Har du flerårig grønkål er de helt nye blade meget lækre.

Søg også efter de helt friske skvalderkålsblade, der sammen med friske mælkebøtteblade beriger den grønne salat med spændende smage. Når bøgehækken springer ud, så er de helt spæde blade anvendelige til både salat og brødbagning. Ramsløgene er meget tidligt fremme hvert forår, og her skal du være vaks med saksen, så de ikke når at forsvinde. Allerede hen i maj er sæsonen for ramsløg slut.

De første rabarberstængler kan lokkes frem, hvis du sætter en klokke over. Klokken kan enten være lysgennembrængelig eller sørge for fuldkomment mørke. Resultatet er forskelligt, men smagen nogenlunde den samme – og det giver et fint forspring af nye rabarber. Når først asparges begynder at vokse, så går det stærkt. Hold øje og høst løs, for til sankt-hans er det slut med friske asparges.

I den ikke-spiselige afdeling handler det om blomster til vasen. Her kan løgvæksternes blomster og påskeklækkerne bidrage til en dejlig stemning.

Gødning

Hylderne med gødning kan være svære at overskue; men hvis du vil gøre dit bedste for dine planter i haven, så snak med din gartner, som både kan anbefale en all-round gødning til det meste af haven, men som også har gode råd vedr. specialgødninger til eksempelvis surbundsbedet, rosenbedet og græsplænen m.m.

FRUGTHAVEN

Alle frugtbuske (ribs, stikkelsbær, solbær, jostabær, blåbær, brombær, hindbær) skal gødes allerede i april måned.

Frugttæerne, som snart dekoreres med blomster, skal også tildeles en portion gødning.

PRYDHAVEN

Slyngplanter som klematis, efeu, vildvin, blåregn, kaprifolie og klatrehortensia tildeles alle gødning en til to gange om året. Prydbuskene får også et lille drys, og i surbundsbedet skal den almindelige havegødning skiftes ud med surbundsgødningen, så surhedsgraden bevares på det rette niveau.

STEDSEGRØNNE PLANTER

Taks, tuja, cypres, laurbærkirsebær, buksbom og andre planter, der ikke smider bla-

dene om vinteren, hører til gruppen af stedsegrønne planter. De skal alle have en portion havegødning hvert forår.

ROSENBEDET

Roserne kan blive fantastisk flotte, hvis du gøder dem. Sultne roser får oftere angreb af svamp på bladene, så husk at gøde her. Giv dem en forårskur ved at lægge et lag (ca. 2-4 cm) rosenjord eller god kompost under planterne. Roserne skal derefter have rosen-gødning hver måned frem til august.

HÆKKE

Planterne i hækken har travlt med at danne et helt nyt lag blade og skud. Især unge hække har brug for at vokse godt til, så her må du ikke spare på forårgødningen.

GRÆSPLENER

Er din græsplæne brun og vintertræt, så vent med at gøde den til der er synlig nyvækst. Når den starter med at vokse, kan du følge dette vejledende skema, når du gøder den.

ANTAL KG PR. 100 M² PLÆNE

Tidspunkt	Naturgødning	Kunstgødning
Primo april	3 kg	2 kg
Midt maj	3 kg	2 kg
Primo juli		2 kg
Primo aug	3 kg	
Primo sep		2 kg

NB. Har du meget sandet jord, skal du nedsætte kunstgødningen til 1,3 kg pr. gødskning og lægge en ekstra gødskning ind i foråret (5 gange i alt). Naturgødning på sandet jord ændres til 2 kg pr. gødskning, og frekvensen sættes op til 4 gange i alt. Den ekstra gødskning kan med fordel gives primo juni.

Tips
Du kan med fordel rive din plæne godt igennem og topdresse samt sprede græsfrø, hvor græsset mangler.

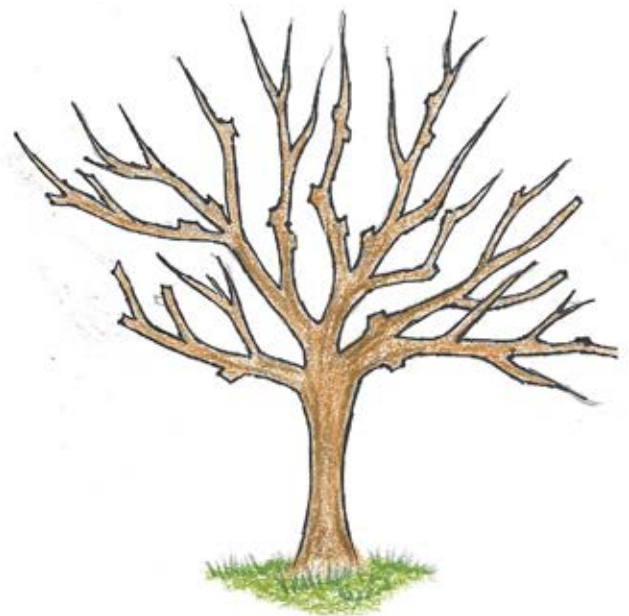

Succes med forårsbeskæring

Der er ingen grund til at frygte turen i haven med saks, sav og ørne-næb i det tidlige forår, inden planterne springer ud. Mange undlader at beskære deres forårshave, og det er en skam. Prydbuske og træer står som tætte og tilgroede planter med meget få blomster, frugter - og flere grene og skud visner pga. manglende lys. Og nej, du kan ikke bare klippe halvdelen af dine buske og træer ned hvert forår, for så opnår du blot søjler og kugler af tætte planter. Vækst følger saksen, så metoden er værd at sætte sig ind i.

Ikke alle planter har brug for beskæring, så hvordan skal man lige finde ud af, hvad der er op og ned på forårsbeskæringen?

Skab en god planteform

Rigtig mange af vores prydbuske og mindre træer i haven kan med fordel beskæres for at få en bedre form. Måske vokser de skævt eller har tætte grene, som krydser hinanden. Når grenene står uden blade, er det let at se, hvilke der skal fjernes for at opnå en god form. Træhortensia som eks. 'Annabelle', Hydrangea arborescens 'Annabelle', klippes helt tilbage til ca. 20 cm over jordens overflade, så busken bygges op fra bunden hvert forår.

Syrenblomstrende hortensia, Hydrangea paniculata beskæres, så de gamle blomsterstande fjernes, og skuddene klippes ind til en tæt buskform. En god regel er at klippe tilbage til sidste knop fra årets tilvækst.

Gå havens buske igennem og tænk tilbage på sidste års fremtoning. Var busken frodig og fyldt med blomster, eller syntes den gammel og træet? De gamle grene vil med årene miste deres kraft, og du kan med fordel klippe dem væk af busken. Du bør højst fjerne 1/3 af alle buskens grene og klip dem gerne af helt ved jordoverfladen.

Foryngelse af trætte buske

Disse planter har glæde af en foryngelse:

- Klokkeblomst, Weigela
- Uægte jasmin, Philadelphus
- Blærespiræa, Physocarpus
- Buskpotentil, Potentilla
- Stjernetop, Deutzia
- Dronningebusk, Kolkwitzia

Disse prydbuske har allerede dannet blomsterknopper, så dem bør du vente med at beskære til de har blomstret:

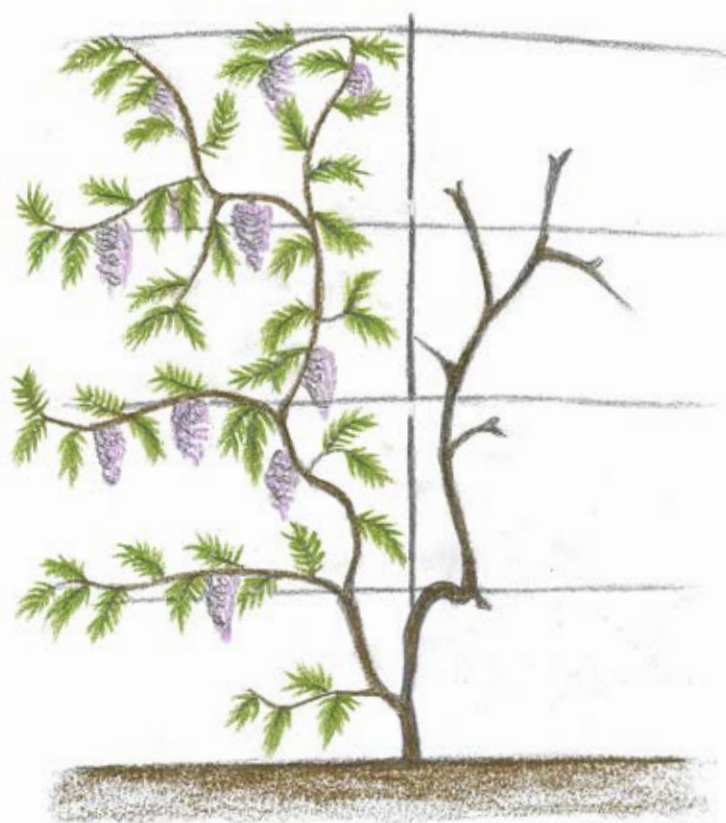
- Vårguld, Forsythia
- Kejserbusk, Viburnum bodnatense
- Blodribs, Ribes sanguineum
- Syren, Syringa
- Alm. hortensia, Hydrangea macrophylla

Få flere blomster

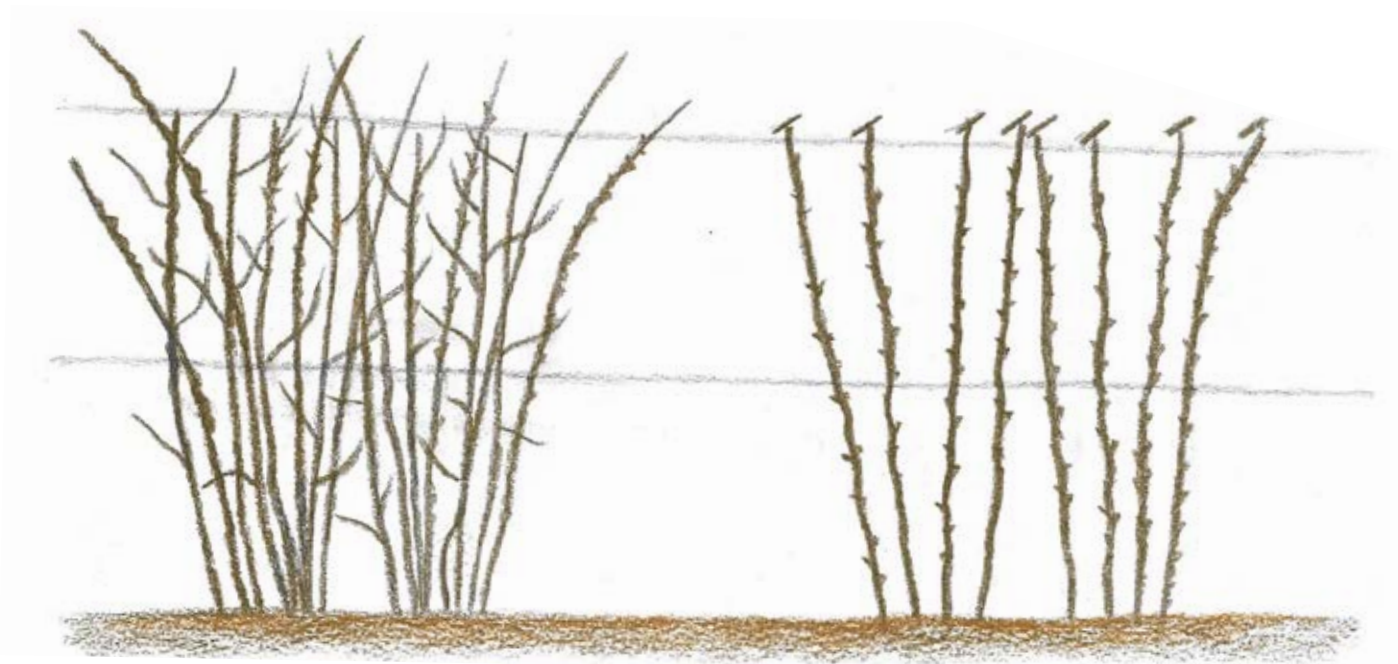
Blåregn er så smukke, når de lange dejligt duftende blomsterklaser hænger ned i maj måned. Når du klipper sideskuddene ind til 4 – 5 knopper i det tidlige forår, så fremmer du blomstringen. Klematis, som hører til gruppe 3 (det er dem, der blomstrer fra juli – september måned), vil have rigtig godt af en årlig beskæring for at fremme blomstringen. Klip dem ned til 5 – 10 cm over jordens overflade.

Stimulér farverne

Både kornel og mange pilearter har rigtig flotte grenfarver om vinteren. De giver vinterhaven et mageløst udseende, men jo ældre grenene bliver, des svagere farver vil de have i grenbarken. Det er i de helt unge skud, at farven er tydeligst. For at sikre næste vinters kulørte grene, skal du klippe alle skuddene af helt ved basis af busken.

Få mere frugt

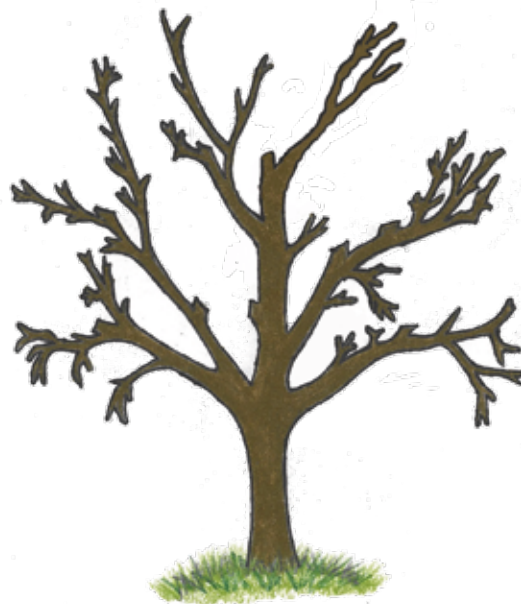
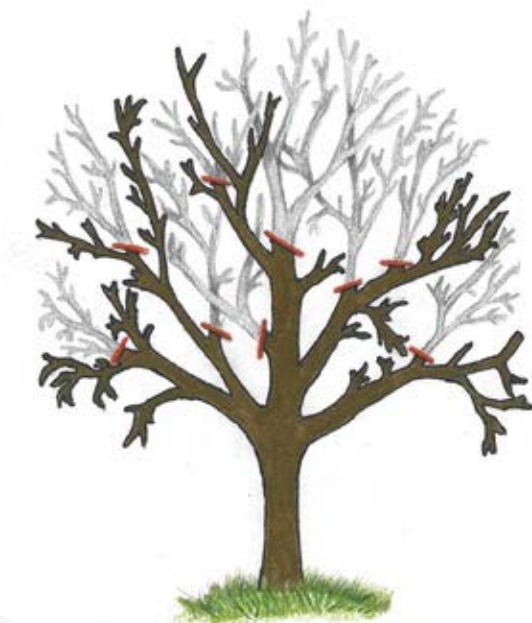
Beskæring af frugtbuske

Ribs, solbær, stikkelsbær, jostabær og blåbær bærer frugt på de yngste grene, så fjern hvert år ca. 1/3 af de ældste grene i bunden af busken. Dette skal du kun gøre, hvis dine planter er mere end tre år gamle.

Beskæring af hindbær

Sommerhindbær står med sidste års frugtbærende skud, men de er døde og skal fjernes. De øvrige skud må du ikke klippe af – det er på dem, at dette års hindbær bliver dannet. Er der rodskud, der skyder udenfor bedet, skal de fjernes.

Efterårshindbær skal klippes helt væk. Ca. 5 cm over jordens overflade. Brombær klippes som sommerhindbær og giver dermed plads til nye bærdannende skud, som med fordel kan bindes på espalier.

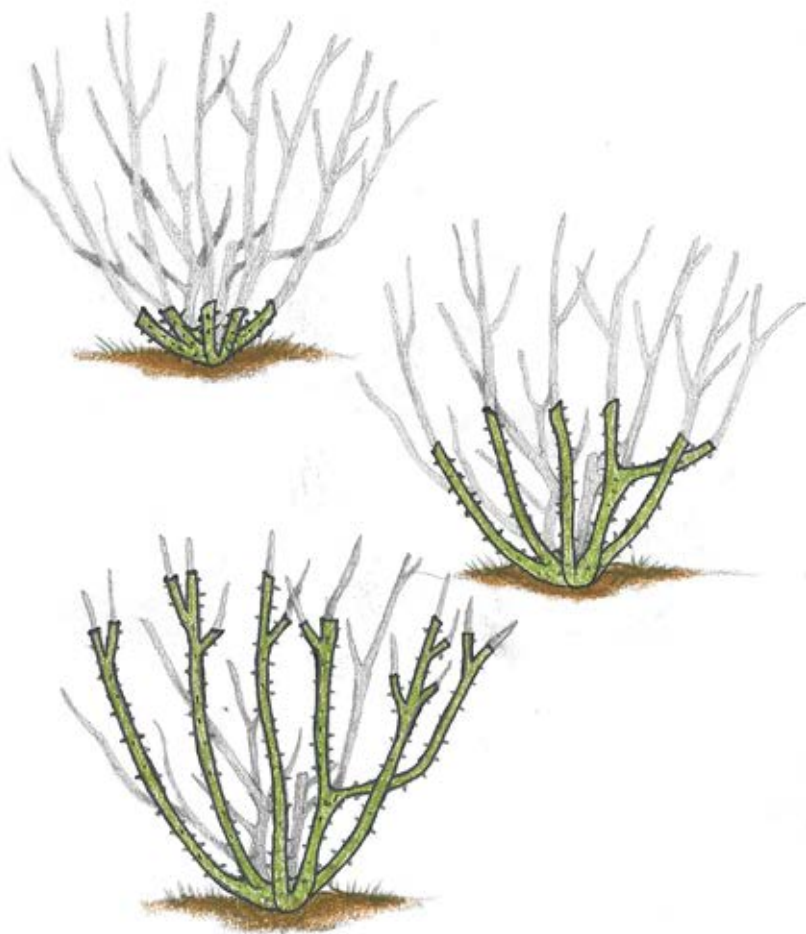
Beskæring af frugttræer

Frugttræer og beskæring kan godt give mange hovedbrud. Når træernes kroner står tydeligt frem om vinteren, er det nemmere at vurdere, om der er krydsende grene, som bør fjernes. På denne illustration kan du få en idé om, hvordan en trækrone kan lettes, så den får en mere harmonisk form og mere luft. Når topskuddet fjernes, kan du holde træet i en højde, som gør det nemmere at høste frugterne. Unge frugttræer skal i gang med at sætte frugt, og netop frugtsætningen kan

du fremme ved at åbne grenene op, så de sidder mere vandrette og forkorte dem, så træet danner flere skud fra stammen. Mange har held med at forkorte topskuddet med 1/3 af sidste års tilvækst og alle sideskud med 1/2 af sidste års tilvækst.

HUSK at de fleste træer kvitterer med lodrette vanris, når du beskærer dem. Alle vanris skal fjernes hvert år, og august måned er et godt tidspunkt at gøre det på.

Rosenbeskæring

Tidspunktet for rosenbeskæringen er ofte et varmt samtaleemne. Hvis du venter til vårguld, Forsythiabusken, blomstrer med de flotte gule blomster, så går det ikke helt galt.

1. Alle visne og døde grene fjernes ved jorden eller på tykkere grene, hvis de sidder som sideskud
2. Grene, der vokser på tværs i busken, klippes ligeledes af. Fjern også de tynde piberenserlignende skud
3. Længdeskud afkortes til ønsket længde (se vejledning herunder)
4. Sideskud afkortes til ca. 3-5 øjne
5. Uddynding af gamle skud, så de friske grene fra buskens bund får plads
6. Klip altid ca. ½ cm over en udadvendt knop

Bedroser

Storblomstrede rosenarter klippes tilbage til 10-20 cm over jorden. Buketroser til ca. 25 cm.

Buskroser

Halvér sidste års kraftige bundskud og afkort gamle skud til ønsket længde. Sideskud afkortes så der er 3-5 øjne tilbage.

Klatroser

Opbinding af de nye skud skal helst være vandrette for at få flest blomster. Sideskud klippes ind og ældre klatroser fornyes ved at fjerne et par af de gamle skud fra basis.

Staudebeskæring

Næsten alle stauder visner tilbage, og toppen ligger tilbage i bedet og beskytter roden vinteren igennem. Alt det visne plantemateriale skal nænsomt fjernes, så staudernes nye friske skud får lys og luft til at bryde frem fra roden. En skarp saks er god at have med, når dette arbejde skal laves. Staudaefklippet giver komposten en fin struktur, så behold endelig toppene på egen matrikel. Også blandt prydkræfterne er det tid til at få klippet de visne vintertoppe helt ned. Elefantgræsserne er lidt sene med de nye skud, mens rørhvene er meget tidlig. Bregnerne ligger flade og skal klippes fri, så de nye fine skud kan rulle sig ud fra basis af planterne.

Disse planter har ikke brug for din beskæring:

- Fuldt udvoksede træer med god kroneform og sunde grene
- Store buske som magnolia, japanske ahorn og koreakornel ser flottest ud, når deres naturlige vækst får lov at udfolde sig

Det er fortsat en god idé at korrigere planternes grenforløb, så de ikke gnider mod hinanden eller er i vejen for din færdsel i haven. Døde grenpartier bør også altid fjernes.

Brug altid skarpe redskaber!

- Sløve sakse, ørnenæb og save skader dine planter, så sørg for at værktøjet er i orden.
- Grene på 1-2 cm i diameter klippes med en beskæresaks
- Tykkere grene fjernes med en skarp grensav eller et ørnenæb

Nyttige stueplanter

Anti-snorkeplante

Man mener, at ananasplantens indhold af enzymet bromelain har været brugt som naturlægemiddel mod bl.a. lidelser i næse og svælg. Planten er desuden i stand til at trække CO₂ ud af luften i natens mørke; og disse to oplysninger leder tanken hen på plantens evne til at mindske generne, når der snorkes højtlydt natten igennem. Der findes – indtil videre – ingen videnskabelig dokumentation for, om det faktisk virker.

Ananas er en charmerende plante, der er nært beslægtet med den spiselige ananasplante, men som kun kan bruges som prydblade. Der er ikke tale om en ny plante, for man ser planten omtalt som stueplante helt tilbage i 1920. På latin hedder ananasplanten *Ananas comosus*, og det er varianten *variegatus* med de farvede længdestriber, som man har glæden af at pryde sit hjem med. Ananasplanten stammer fra de tropiske og subtropiske egne af Nord- og Sydamerika.

Ananas tåler fuld sol og høj temperatur og skal derfor stå lyst. Når planten har 10 – 12 blade blomstrer den. Frugten er 3 – 4 måneder om at udvikle sig til en lille ananas med en fin bladroset i spidsen.

Vidste du at

Ananasplanten er en CAM plante, som oversat til dansk betyder Stenurtfamiliens syrestofskifte? Det finurlige ved CAM planter er, at de åbner deres spalteåbninger i bladene i mørket, de kan så fange nattefugten og samtidig optage CO₂. Det er ofte planter med tykke sukkulente blade, som har denne specielle evne.

Mølplante eller Novemberlys

Det er en stor fornøjelse at passe på denne plante vinteren over, hvor den blomstrer smukt. De fine bladfarver gør planten attraktiv, når der er pause i blomstringen. Planten hedder på latin *Plectranthus*, og det danske navn er mølplante, som den har fået, fordi den kraftige duft menes at have mølfordrivende evner. Gnider man forsigtigt bladene, vil man straks opleve den kraftige duft og forstår måske godt plantens evne til at skræmme både møl og myg væk.

Edderkoppe-skræmmeren

De fleste holder af vores insekter og edderkopper, når de blot holder sig på den rigtige side af hjemmets mure. Anderledes ser det ud, når de store jagtedderkopper flygter tværs gennem stuen midt i et spændende program i TV'et. Så er det, at man godt kunne ønske sig et edderkoppefrit hjem!

Der findes rigtig mange gode råd om at sprøjte æteriske olier ud i hele huset, men hvorfor ikke benytte planter i stedet?

Edderkopper bryder sig ikke om lugten af citrus. Hvis du placerer en citrongeranie i din vindueskarm, og et par gange hver dag drejer den lidt rundt, så frigives den dejlige duft af citrus.

Vidste du at

duftgeranier er spiselige? Du kan bruge dem til drinks, i vandkaraflen eller i salater. Blomsterne, der er meget dekorative, kan ligeledes spises. Man mener også at dufte fra eukalyptus, lavendel, pebermynte, polejmynte, cedertræ og kanel afskrækker edderkopper.

Duftgeranier skal have masser af lys. Vanding og gødskning med jævne mellemrum - og planten kan godt blive lidt stor. Gødes især i foråret, så der kommer mange blomster sommeren over. Du kan begrænse størrelsen ved løbende at klippe topskuddene af - så busker planten sig i stedet for.

Mølplanten kan med fordel stå ude hele sommeren, hvor væksten bliver mere kompakt. Blomstringen afhænger af dagslængden, så sommeren igennem ses blomsterne sjældent. Planten skal vandes og gødes regelmæssigt. Nye lange skud knibes for at holde planten kompakt. Mølplanten er ikke hårdfør og skal opbevares ved plusgrader hele vinteren.

Vidste du at

der findes en anden art af **Plectranthus**, som er kendt som "Kattens skræk". Den skulle efter sigende skræmme både katte og hunde væk. Igen er det indholdet af stærke duftstoffer i plantens blade, som dyrene ikke bryder sig om.

Plectranthus er en stor planteslægt med både grålige, grønne og brogede blade. Nogle er oprette i deres vækst, mens andre har mere nedhængende bladstængler.

Helles have i Troense

Vi er selv natur! Og måske har vi netop glemt, at vi faktisk er lig den natur, vi omgiver os med. Vores haver er til dels styret af vores hånd; og når man arbejder med naturen i haven, så opstår der nærmest en form for symbiose, hvorfra man kan tappe utroligt mange lykkehormoner. Når man er glad for

sin have og gladeligt tilbringer en masse timer i den, så er man ikke altid klar over, hvilken indvirkning havearbejdet har på én. Det har Helle Troelsen sat ord på, og du får her et uddrag af hendes tanker tilsat konkrete råd til at komme godt i gang med haven her i foråret.

Åben have i Troense

På den lille ø Tåsinge syd for Svendborg ligger søfartsbyen Troense. En fin lille by med masser af kulturhistorie og særdeles charmerende stråtede huse med bindingsværk. I Helles have holdes Åben Have flere gange hvert år, og lige som så mange andre, der åbner havelågen for at dele ud af deres havepassion, byder Helle og Thomas velkommen til gæsterne.

I forhaven står store flotte hortensia, og på gårdspladsen er der allerede masser af flotte blomster og planter. Gennem grenene på det gamle moreltræ skimtes haven, som strækker sig temmelig langt. Den 3200 m² store have er noget større end de flestes, så der er masser at se på og opleve.

Mål med haven

Helle, som til daglig arbejder med bl.a. have-design og som har en fortid som leder, er vant til at sætte mål. Hendes mål med haven er, at

Køkkenhaven er rammet ind med frugtespalier og plantet til med en bund af stauder, der lokker nyttedyr til. I nabobedet er tulipanerne afblomstrede og georginerne på vej

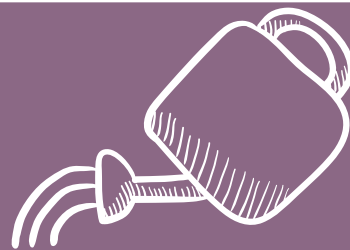
der skal være blomster fra tidligt forår helt frem til sent efterår. Haven skal ikke bare være et blomstrende tæppe – der skal være strukturer med træer og buske, og så skal der selvfølgelig være stedsegrønne planter til vinteren. De tidlige løgvækster er mindst lige så vigtige som de flotte høstfarver, som både træer og buske kan præstere. Roser fylder meget, og haven prydes med mange store rosenbuske, som nærmest fungerer som rosentræer.

Det er vigtigt, at der er balance i bedenes former, deres farver og strukturerne på både trækroner, grenopbygning, bladformer og blomster.

Så skal haven være sprøjtefri og kun gødes minimalt. Haven skal understøtte stedets historie, være en flot og blomsterrig prydhave og ikke mindst være en have, som man kan høste både blomster, frugt og grøntsager i.

Har lang haveerfaring

Helles barndoms minder om haven handler om mormors have, hvor Helle opholdt sig meget året igennem, hvor hun hjalp til med årets forskellige gøremål. Havens årshjul sidder indgroet i hende, og hun går rent intuitivt i gang med de opgaver, som står lige for. Troensehaven er "kun" seks år gammel, men Helle har siden 1989 været passioneret haveejer. Haven har hun især brugt som modspil til sin karriere som leder i både private og offentlige organisationer. "Organisation betyder organisme, som man bør gøre sit bedste for at få til at trives optimalt", siger hun. Hvis en plante slet ikke passer ind i bedet, så må den væk og flytte hen, hvor den passer bedre ind. Det gælder også, hvis planten ikke trives, hvor den er blevet plantet – så skal den også flyttes hen, hvor miljøet omkring den får den til at vokse optimalt.

VANDINGSTIP

Roser skal passes med vand, og der er mange roser i Troensehaven. Helle har fire murerspande (10l) med små huller i bunden. Hun fylder dem med vand og sætter dem ned i bedet tæt på rosenbuskene. Nu vil spanden langsomt tømmes, og vandet trænger ned omkring rosens rodnet. Hun vander hver 14. dag, når foråret og sommeren er tør – ellers er intervallet hver måned.

Helle er også af den opfattelse, at havens cykliske bane med gentagelser er med til at skabe ro i sindet. Selv har hun brug for at læsse af, når opgaverne hober sig op, og det har hun indrettet et rum til i sin have.

En have skal tale til sanserne

Når man går i haven nedsættes tempoet, så den ophobede stress letter. I den proces åbner man for sanserne. Giver man sig tid, så vil man kunne fornemme lugtene, lydene, se blomsterne og kunne smage på havens spiselige blomster og bær. Helle me-

Havestuen og Helles arbejdsværelse vender ud mod haven

Rosentræer og høje riddersporer. Roserne vokser i jernstativer

Kjøkkenhaven – bemærk de smalle bede, som gør det muligt at nå ind uden at gå i bedene

ner, at man kan høre vejret – eks. når solens stråler får blomsterne til at knitre. Hun arbejder også med den taktile sans, følesansen og ikke mindst erindrings- og drømmesansen. På den måde øges bevidstheden om naturen i haven og den betydning, den har for mennesket. Dagens og årets cyklus i haven skruer op og ned for sanserne, og bruger man fem minutter inden sengetid, så vil nattens blomsterdufte også ramme næseborerne.

Have med både planter og dyr

Haven er natur, og natur er også dyr. I Troensehaven bor hønen Putte og fasanen Henry, som vinteren igennem får særbehandling med majsfoder. Året igennem følges de forskellige fuglearter, og der er plads til tudsen i drivhuset, bænkebidere og skolopendre i træstam-

merne og ikke mindst de mange kompostorme, der er helt uundværlige, når havens afklip skal forvandles til nyttig muldjord. Haven ligger ganske tæt på en stor skov, så de lidt større firbenede dyr er også indimellem på besøg – så strammes der op på at få lukket havelågen, for der er mange lækkerier for råvildt i Troensehaven.

Kom godt i gang med haven i april måned

I Troensehaven har der været aktivitet i haven længe. Nu er marts måned ovre, og rabarberne står dækket med spande, så der hurtigere kommer friske stængler. Bestøvningen af de meget tidlige blomster på ferskentræet hjælpes på vej med en pensel. De såede tomatplanter står stadig i vindueskarmen, og jordarbejdet i køkkenhaven er i

fuld gang. Kartoflerne kan lægges til forspiring.

April er opvarmning til årets travleste måned – maj

Her har Helle disse punkter på to-do-listen

- Æbleblomsterne skal nydes i hængekøjen med himlen som baggrund.
- Prydallium er i fuldt flor med kuglerunde blomsterhoveder og i pæonbedet dannes de fineste knopper.
- Nu flyttes de forspirede planter fra drivhuset ud i køkkenhaven. Nogle af sommerblomsterne plantes i blomsterbedene.
- Appelsintaget plantes i bunden af drivhuset og skulle efter sigende afskrække insekter. De kommer også ud i køkkenhaven mellem rækker af grøntsager.
- I slutningen af maj kan basilikum klare at blive plantet ud. Hun dyrker mange forskellige slags basilikum.
- For at fremme nyttedyrene i køkkenhaven sår Helle sommerblomster og

krydderurter omkring drivhuset. (Morgenfruer, dild og koriander, hjulkrone, jomfru i det grønne, blomsterkarse, kongekommen, gulerodsblomster)

- Tomaternes hjørnesideskud knibes af, og planterne bindes løbende op.
- De første blomster på chili, peber og aubergine fjernes, inden de sætter frugter; så kan planterne nå at vokse lidt mere.
- Ærter og stangbønner hjælpes på vej med opbinding.
- Formklipping af buksbom og laurbærkirsebær.
- Georgineknolde lægges i jorden med ca. 60 cm afstand.
- Hvis nogle af stauderne har brug for støtte, sættes stativer.
- Klematis, kaprifolie, akebia og

staudelatyrus har brug for hjælp til at sidde fast, så de bindes til med snor.

- Brændenælder og vand blandes til gæring. Det stærkt ildelugtende vand bruger Helle til at afskrække bl.a. spindemider i drivhuset og gulerodsfluens larver i køkkenhaven. Rosernes bladlus får også en tur, hvis det er nødvendigt.
- Nu er mange rodfrugter klar til udtynding.
- Lige før timian blomstrer, klippes den helt ned og lægges til tørre til vinterens krydderurtelager. Rosmarin og laurbær får samme tur. Helle bruger også de friske krydderurter til urtesalt.

I april måned skal der

- Lægges kartofler. Når jordens temperatur er omkring 7 grader er det tiden, men dækker man med fiberdug, så hæves temperaturen, og håbet om nye kartofler til grundlovsdag rykker tættere på.
- Stauderne klippes ned. Helle findeler toppene og lader dem blot ligge i bedet, som dækkes af et tyndt lag kompost. Den kombination giver næring nok til planterne resten af året.
- Nu kan drivhuset tømmes for overvin-trede krukker og planter. Drivhuset vaskes ned med brun sæbe. Helle dyrker direkte i jorden, så den skal fornyes med frisk kompost, lidt kalk og benmel.
- I drivhuset er der plads til at så kål, buskbønner og majs til senere udplantning. De mange planter fra stuen flyttes ud til afhærdning og senere på måneden, hvis vejret tillader det, plantes tomaterne ud.
- De varmekrævende frø til agurker, melon og squash skal sås inde, og de må først plantes ud i maj måned. Først i juni bør squash plantes ud i køkkenhaven.
- I april måned er det optimalt at pode mistelten. Her er frøene modne og kan mases ind i et grenhjørne.
- Sidst på måneden kan oliventræerne komme ud af drivhuset. De pottes om i en blanding af middelhavsjord fra havecentret og havens egen jord. Helle beskærer dem, så de får en harmonisk krone; og har planterne mistet mange blade, får de en lidt hårdere beskæring, så kronen bliver fyldt med blade.
- Sidst på måneden sås grøntsager og etårige krydderurter og sommerblomster.
- Ærterne sås og dækkes med fiberdug, så duerne ikke æder frø og nyspirede planter.
- Stativer til ærter og bønner bygges af bambuspinde.
- Beskæringen af både roser og lavendel sker på dronningens fødselsdag d. 16. april, og her får roserne også deres første portion gødning.
- Ukrudtet har kronede dage, så der luges hele tiden uønsket plantevækst i de mange blomsterbede, som dog snart dækkes af plantevækst og derfor er nemme at have med at gøre.
- Græsplænen rives godt igennem, hvor der er mos. Plænen gødes med plænegødning.

Tips

Helle klipper stokroserne omkring det stråtekte hus ned til 15 cm i maj måned. Så bliver de ikke så høje, at de skurrer mod taget, og blomstringen øges.

Klatreroser passer perfekt til det gamle bindingsværkshus

Mormorbedet hvor de gammeldags roser vokser sammen med tilhørende stauder

Varmeelskende grøntsager

Hvis du vil være sikker på at høste sødmefyldte tomater, stærke chili og sprøde peberfrugter, så er det på høje tid at komme i gang med at få planterne gjort kampklare. Der er nemlig tale om varmeelskende planter, der skal bruge lidt længere tid for at nå at modne frugterne.

Sommeren 2018 var eminent til dyrkning af de varmeelskende grøntsager. Selv på friland klarede tomater sig ualmindelig godt; men det er mere almindeligt at dyrke de varmeelskende grøntsager i drivhuset. Ud over varme kræver planterne tid til at danne brugbare frugter. Derfor skal planterne snart være klar til at komme i jorden.

... når du gerne vil dyrke tomater

Når de første tomatblomster er synlige, så går der næsten to måneder, inden de første fuldmodne tomater kan høstes. Tomatplanterne skal derfor i gang meget tidligt hvert forår, så planterne når at få modne frugter til sommerens mange salater. Det kan du sagtens nå, hvis du

- har sået dine tomatfrø i marts måned og prikket dem, så de er klar til at komme ud i dit drivhus, når det bliver varmt nok
- køber færdigdyrkede tomatplanter i dit havecenter og venter med at plante dem ud, til der er varmt nok i drivhuset – som regel i slutningen af april.

Problemknuseren

- Griffelråd er den mest almindelige gene, når man dyrker tomater. Griffelråd er en fysiologisk sygdom, som skyldes calciummangel. Mang-

len ses, hvis planternes rodnet er meget svagt, hvis planterne ikke får vand nok, hvis man gøder for kraftigt eller udelukkende vander med regnvand, som ikke har noget calciumindhold.

- Du bør kassere de angrebne frugter, forny gødningsvandet i din selvvandingskasse, vande et par gange ovenfra på plantesækkene (calcium aflejres på jorden) og/eller tvinde svage rødder til at vokse ved at tørre jorden lidt mere ud.
- Griffelråd smitter ikke, men der kan nemt opstå svampeangreb i de angrebne tomater, og det vil øge smittetrykket i planterne.

NB Har du gentagne problemer med griffelråd, så skift til en god gødning med masser af mikronæring. Sørg også for, at den jord, du planter i, er af den bedste kvalitet, så rødderne får de bedste betingelser.

DER ER MEGET STOR FORSKEL på kvaliteten af de plantesække, som de fleste bruger, når der skal dyrkes i drivhuset. Det kan betale sig at gå efter en god kvalitetsjord – så vil planterne have større mulighed for at vokse optimalt

... når du gerne vil dyrke chili og peberfrugter

Det tager en bestøvet blomst 30 – 40 dage at udvikle sig til en chili- eller peberfrugt. Derefter er der brug for yderligere 2 – 4 uger, hvori frugten modner, inden den kan høstes og spises.

- Har du overvintret dine chiliplanter, skal de frem i lyset, så de kan begynde at vokse igen.
- Har du sået nye chiliplanter tilbage i januar/februar, så skal de små planter prikles og pottes om i større pottes.
- Dine indkøbte chili- og peberfrugter, som gartneren har forkultiveret for dig, skal først ud i drivhuset, når temperaturen er stabil og over 10°C

Problemknuseren

- Hvis blomsterne falder af dine chiliplanter, kan det være, fordi planterne ikke er bestøvet godt nok. Ryst planterne let og sørg for, at insekterne kan komme til at bestøve
- Lus elsker chili- og peberplanter, så finder du lus i dine planter, skal du spule dem med koldt vand
- Falder bladene af, så har du enten vandet alt for meget – eller for lidt

HUSK AT GØDE grøntsagerne i dit drivhus. Det er kun ved hjælp af din indsats med vand og gødning, at det vil lykkes at kunne høste hjemmedyrkede grøntsager. Gød hver gang du vander, men brug kun en lille smule gødning. Mange bruger kapillærkasser, og her er det også vigtigt at tilføre gødning, hver gang du fylder dem op. Gødningstilsætningen fortsætter helt frem til oktober måned.

... når du gerne vil dyrke agurker

Agurker er en fremragende grøntsag for dem, der er lidt utålmodige. Det tager nemlig kun omkring 1 – 2 uger fra de blomstrer, til de har færdige sprøde agurker. Det tager lidt længere tid for slangeagurkerne, mens skoleagurkerne er meget hurtige. For at lykkes med agurker skal du...

- VENTE med at plante ud til jorden har en min. temperatur på 18°C
- plante agurkeplanterne meget højt, så rodhalsen ikke rådner
- derfor plante max 2 agurkeplanter pr. plantesæk
- binde agurkeplanterne op flere gange om ugen, så de ikke knækker
- knibe og beskære sideskuddene.

Du kan enten selv så dine agurkeplanter, men det er meget nemt at købe de færdige planter. Du bør ikke købe agurkeplanter, som sælges på et forblæst gadehjørne – agurkeplanterne er MEGET varmekrævende og bør aldrig stå koldt!

Problemknuseren

- Desværre angribes agurkebladene ofte af spindemider. Et mildt angreb kan nemt blive ret voldsomt, og så går planterne helt i stå med at gro.
- Den bedste kur mod spindemider i agurkeplanter er at sætte rovmider ud i dit drivhus. Rovmiderne kan bestilles i dit havecenter og sendes med posten hjem til dig. HUSK at sørge for at der er fugtigt i drivhuset, indtil rovmiderne har nået at få grundigt fat. Snart vil de have ædt spindemiderne, og dine planter vil vokse videre uden gener.

... når du gerne vil dyrke meloner

Det er ret sjovt, når det lykkes at dyrke vandmeloner og honningmeloner i drivhuset, og det kan faktisk sagtens lade sig gøre. Melonplanter er nært beslægtede med agurker, så også her gælder det om at vente med at plante ud, til det er varmt nok.

- Når temperaturen i løbet af maj måned er så høj, at jorden i drivhuset er på min. 20 grader C, kan du plante meloner ud. Køb dem som færdige planter, eller så dem selv ca. 14 dage før udplantning.
- I en plantesæk er der plads til to melonplanter.
- Knib toppen af, når der er ca. fem blade. Nu vil nye sideskud med blomsteranlæg vokse frem. Når stænglerne er ca. 2 m lange, bør du standse væksten, så planten kan bruge kræfter på at sætte frugter.
- Når melonerne dannes, skal de enten bindes op i en slynge eller lægges på omvendte pletter, så de ikke ligger og rådner. Du kan høste melonerne, når de bliver lidt bløde og begynder at dufte dejligt.

Problemknuseren

- Spindemider kan også her være en fatal fjende og bør bekæmpes med rovmider, som beskrevet under dyrkning af agurker.
- Råd på frugterne er også en risiko, så her er det vigtigt at sørge for, at frugterne får mulighed for at vokse til uden berøring med fugtig jord.

A photograph of a modern garden water feature. It consists of a multi-level stone basin with a waterfall effect. Water flows from a higher level into a lower pool, which is bordered by light-colored stone walls. In the background, there are green plants and a grassy area. The overall design is minimalist and contemporary.

Rindende eller rislende vand virker beroligende. Her er et eksempel på et lidt mere avanceret vandløb.

Anlæg et spejlbassin

Selvfølgelig skal der være vand i haven. Vand har en beroligende virkning, og vand i haven giver mulighed for et rigere dyreliv. Hvis du ikke har plads til at udgrave et stort havebassin, så kan mindre også gøre det. Et spejlbassin er, som navnet antyder, et bassin, hvor himlen og planterne spejler sig i den blanke overflade. Det er en helt speciel oplevelse at se det stille vandspejl genskabe himmelrummet - og igen behøver bassinet ikke være stort for at give denne unikke effekt.

Gode råd at lytte til inden du går i gang

Beliggenhed

Dit bassin skal placeres, så du får lyst til at sidde ved det og nyde livet i og omkring din oase med vand. Det skal ligge solrigt, men gerne med trækroner, som også spejler sig. Mange dage om året er det oplagt at gå ud i nærheden af bassinet; men på andre tidspunkter er det faktisk dejligt beroligende at sidde inde og se ud på bassinet. Lad bassinet være en del af din have og det er fint, hvis det kan binde haven og huset sammen.

Sikkerhed

Vælger du at grave dit bassin ned, så er der fare for, at dyr og børn falder i. Ønsker du større sikkerhed for, at der ikke sker ulykker, så kan dit bassin være hævet og evt. udformet i corten stål (vejrbestandigt konstruktionsstål med mørkebrunt rustlag) eller zink.

Størrelse

Et stort rektangulært spejlbassin er bare smukt og bidrager både med den skarpe form, men også med den udsøgte ro, som vand

på en stor flade giver. Et lille bassin på terrassen kan dog have stor værdi og nemt give den smukke effekt af spejlingen.

Design

Et spejlbassin kræver et minimum af pasning i forhold til en naturligt gravet havedam. Uden organiske elementer som planter og fisk, vil vandet opretholde klarheden. Genskæret og roen omkring spejlbassinet kan understøttes af gode materialer og flotte havemøbler, som man kan opholde sig i, mens spejlbassinet nydes.

Omkostninger

Et lille rundt spejlbassin lavet af zink eller stål er overkommeligt og nemt at finde plads til. Ønsker du at anlægge et større bassin, så skal du være klar til at betale en større sum penge – både til selve anlæggelsen, men også til materialerne, som bassinet er lavet af.

Et spejlbassin skal være i vater

Spejleffekten understreges, når vandstanden er helt til kant, og det kræver, at bassinet er helt i vater. Den bedste måde at opnå dette på er:

- Grav 15 – 20 cm af din overjord af
- Udnyt hvis der er en naturlig hældning på arealet og sørg for, at der graves en faskine eller dræn ned, så overskydende vand ikke generer omgivelserne. Det er især nødvendigt, hvis spejlbassinet placeres tæt på husmuren. Mange færdigstøbte spejlbassiner har desuden en afløbsstuds, som skal føres til dræn.
- Nu skal hullet fyldes med stabilgrus/sand, som skal fordeles og stampes, så det giver en solid bund for dit spejlbassin. Hvis dit bassin er et formstøbt bassin, skal bunden jo passe, så bassinet er fuldt understøttet
- Når bassinet placeres, skal det stå helt i vater, og det kan godt betyde, at man må løfte det væk og udbedre underlaget flere gange.
- Til slut skal bassinet afsluttes med kant eller jordarbejde, der støder op til kanten.

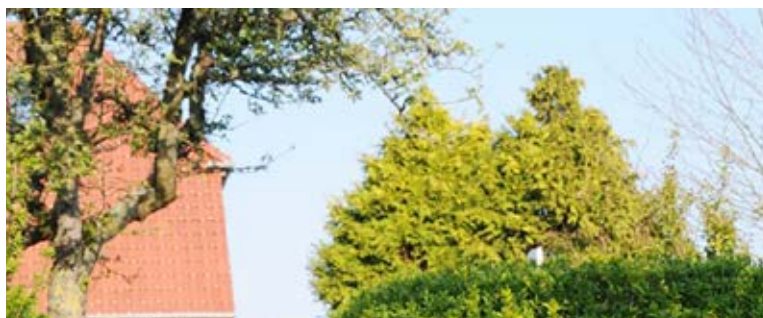
I et havedesign kan belægning og vand være de bærende elementer for det generelle udtryk. Her er spejlbassinet udformet i en organisk form med fin todimensionel virkning med den runde stålkugle, der spejler hele forløbet

Hvis du gerne vil have planter i dit bassin

- Der er rig mulighed for at plante i havebassinet. Nogle planter kræver en vis dybde, men der findes også flydeplanter, som i sagens natur ikke kræver et dybt bassin
- Planter i havebassin kræver gødskning og evt. filter til at rense vandet for fosfor og dermed mindske algevækst. De rigtige planter kan bruge gødningen fra vandet og være med til at danne det biologiske filter, som du har brug for, så vandets klarhed opretholdes
- Du kan søge rådgivning og hjælp til planter, fisk og rensning i dit havecenter

Et spejlbasin kan danne centrum for et haveanlæg, og synes man, der skal være lidt liv og bevægelse i vandet, er det relativt enkelt at montere en fontæne i bassinet

Et spejlbassin er vand i haven uden planter og fisk

Vanddybden kan være fra 5 – 20 cm, og selve effekten på dit spejlbassin opstår i den helt uberørte blanke overflade.

Stillestående ferskvand kan være udfordrende at holde algefrit, så du bør tømme og rense dit spejlbassin 1 – 2 gange om året. Selvom du anvender rent postevand, så skal der ikke mange gram fosfor til at starte væksten af alger.

Er man til stramme og lige linjer, så er dette design med de fine træbænke, væggen med de rektangulære fliser og de lodrette stedsegrønne planter værd at lade sig inspirere af

Ualmindelige forårsbebudere

Foråret er på alle måder den årstid, hvor vi kan ånde lettet op – det mørke og grå havehumør letter ved synet af de klare farver på havens blomster. Der er absolut intet i vejen for at din have har de almindelige forårsbebudere som vårguld, rød ribes og påskeliljer. Det er alle traditionelle og gode planter, og vi er mange, der elsker gensynet med dem hvert forår.

Kunne du tænke dig lidt mere ualmindelige forårsbebudere, så får du her nogle bud på hårdføre og robuste planter, som vil få din nabo til at kigge en ekstra gang over hækken.

Det er ikke altid forår på samme tid, og mange af vores tidligt blomstrende planter kan sagtens springe meget tidligt ud, hvis vinteren er mild. Kig nøje efter det tidsrum, som planterne blomstrer i, så du kan matche dem med dine øvrige planter i haven.

Kombinér gerne træer og buske med blomsterløg. Har du i forvejen buske som vårguld og rød ribes, så vil blomsterløg i bunden give haven en rigtig fin helhedsoplevelse.

Våiris - *Iris reticulata*

BLOMSTRINGSMÅNEDER februar-marts-april

Her er én af havens meget tidligt blomstrende løgplanter. Når krokus står i blomst, så vil denne fine og dejligt duftende iris bidrage til farvetæppet i den del af haven, hvor der er et godt dræn i jorden og fuld sol.

Efter blomstringen vil våiris fortsætte med at gro, men inden sommerens komme, visner bladene også ned, og planten går i dvale.

Nyd de flotte iris i en forårskrukke og plant løgene ud på deres blivende vokseplads bagefter.

TIPS

Våiris findes i flere sorter, hvoraf 'Katharine Hodgkin' har nogle ret flotte blomster, der lyser kraftigt op i det tidlige forår.

Vibeæg - *Fritillaria meleagris*

BLOMSTRINGSMÅNEDER april-maj

Det ternede mønster på vibeæg er genkendeligt på blomsterne af disse skønne blomsterløg, som findes med hvide, rødbrune og mørkerøde blomsterfarver. Plant gerne en større gruppe tæt sammen, for de fine blomster forsvinder nemt blandt andre planter, hvis de spredes i bedet.

Planten bliver 25 – 40 cm høj og danner 1 – 2 store bredt klokkeformede blomster. Placeres i halvskygge eller skygge og er rigtig god til de bede i haven, hvor det hele ser lidt rodet, men også naturligt ud.

Ønsker du dig en blomstereng, så er vibeæg oplagt at sprede i den.

TIPS

Prøv kombinationen med påseklokker og vibeæg – det vil du ikke fortryde!

Prærielilje - *Camassia leichtlinii*

BLOMSTRINGSMÅNEDER maj-juni

Søger du forårsblomstrende løg, som skal tage over, når de tidlige løg er afblomstrede, så er prærieliljer et rigtig godt valg. De vokser i al slags jord og er nemme at have med at gøre.

Som navnet antyder, så er det fine planter til det lidt mere forvildede bed; men især interessant for dem, der har mange prydgræsser – her vil prærieliljer være smukke, mens græsserne vokser.

Prærieliljens blomsteraks kan nå 1 m, og de forholdsvis store blomster har en lang blomstringstid på akset. Der er gennem tiden selekteret flere sorter med hvide, lyseblå, mørkeblå og blåviolette blomster.

TIPS

Hvis du ønsker at anlægge en blomstereng, er det oplagt at plante prærieliljer i den.

Troldnød - *Hamamelis x intermedia*

BLOMSTRINGSMÅNEDER februar-marts

De finurlige og flossede blomster på troldnøddebusken har en dejlig duft. Helt nøgen står den med svulmende blomsterknopper og er klar til at overdygne hele den skulpturelle busk, når dagslængden og foråret så småt melder sin ankomst. Resten af året står busken fin med runde grønne blade, som inden bladfald når at vise flotte gule høstfarver. Troldnød trives bedst på en fugtigbevarende jord, som ikke er vandlidende. Fås i flere sorter med gule, orange og røde blomster.

Busken bliver ca. 2 m høj og 1,5 m bred. Placeres i sol eller halvskygge.

TIPS

Du kan drive grene fra troldnøddebusken allerede fra december måned.

Hasselbror - *Corylopsis pauciflora*

BLOMSTRINGSMÅNEDER marts-april

Når pladsen er lidt trang, så er hasselbror et godt valg, når de tidlige blomster i foråret skal nydes. Denne skønne busk bliver nemlig kun 1 – 1,5 m høj og bred med fin grenbygning. Den blomstrer med et stort antal særdeles smukke svovlgule små blomster, der sidder tæt på grenene.

Ved løvspring er bladene fint dekorerede med bronzefarvede kanter, som dog senere bliver mørkegrønne. Inden bladfald får hasselbror de flotteste høstfarver.

Plant i fuld sol eller halvskygge i fugtbevarende jord, der dog ikke må være vandlidende.

TIPS

Du kan drive grene fra hasselbror allerede fra december måned.

Kirsebærkornel - *Cornus mas*

BLOMSTRINGSMÅNEDER marts-april

Hvis du planter en kirsebærkornel i din have, vil du med tiden kunne nyde den op til 4 m høje busk eller lille træ i haven. Det er et fantastisk syn, når de små pomponlignende gule blomster sidder på alle grenene og lyser op. Kirsebærkornel vokser forholdsvis langsomt, og du kan sagtens forme din plante, så den passer til din have.

Kirsebærkornel danner spiselige frugter i september, der både kan anvendes som olivenerstatning eller til at lave saft af. Placeres i fuld sol eller halvskygge.

TIPS

Kig efter navnesorter, som ofte får større og flottere bær. Du kan drive grene fra kirsebærkornel fra jul.

Pebertræ - *Daphne mezereum*

BLOMSTRINGSMÅNEDER marts-april

Hvis du vil supplere dit forårsblomstrende bed med en fin lille busk, så er pebertræet et godt valg. Den 1-1,2 m høje og stift opretvoksende busk får fantastisk smukke purpurrosa stærkt duftende blomster, som holder længe. Senere vil busken udvikle frugter, som fuglene er helt vilde med – om end hele busken, og især frugterne, er særdeles giftige for mennesker. Vokser i almindelig havejord eller surbundsjord og trives fint i halvskygge.

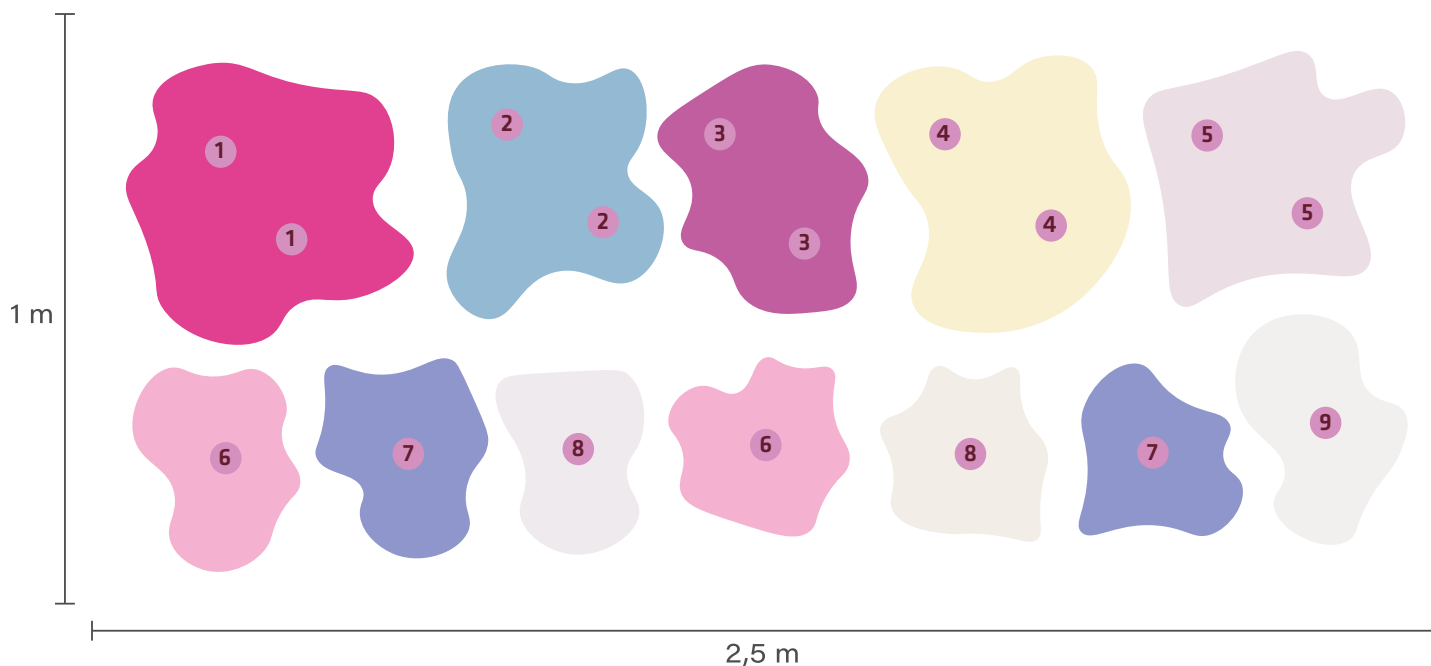
TIPS

Hvis du er vild med peberplantens blomsterfarve, så er stenrosen også et spændende bud til din have. *Daphne cneorum* blomstrer fra maj – juni og er en lav pudedannende dværgbusk.

Færdigkomponeret staudebed inviterer bier og sommerfugle *til fest*

Plant allerede nu dit staudebed til – så vil du senere på sommeren opleve summen og stor aktivitet af sommerfugle og andre insekter, som er på jagt efter pollen og nektar.

Opskriften på dette bed er vejledende, og du kan selv gøre det længere og bredere, så det passer ind i din have. Planteafstanden betyder, at du allerede første år vil få et bed, som kræver minimal lugning, da planterne vil vokse helt sammen.

Planteliste

- 1 Purpursolhat, *Echinacea purpurea* 'Magnus'. Ca. 80 cm høj staude med rosa blomster fra juli – september. 2 stk.
- 2 Mandstro, *Eryngium planum* 'Blaukappe'. Ca. 70 cm høj staude med flotte tidselformede blå blomster fra juli – august. 2 stk.
- 3 Pragtskær, *Liatris spicata*. Ca. 60 cm høj opret staude med flotte rosalilla blomsteraks fra juli – september. 2 stk.
- 4 Hvid purpursolhat, *Echinacea purpurea* 'White Swan'. Ca. 70 cm høj staude med hvide blomster fra juli – september. 2 stk.
- 5 Sankthansurt, *Sedum* 'Matrona'. Ca. 60 cm høj staude med skærme af lysrosa blomster fra august – oktober. 2 stk.
- 6 Skabiose, *Scabiosa columbaria* 'Pink Mist'. Ca. 30 cm høj fin staude med mange sartrosa blomster fra juli – september. 2 stk.
- 7 Katteurt, *Nepeta faassinii* 'Mussinii'. Ca. 25 cm høj tætvoxende staude med duftende blå blomster fra juni – august. 2 stk.
- 8 Perlekurv, *Anaphalis trip.* 'Sommerschnee'. Ca. 30 cm høj fin staude med grålige blade og hvide blomster fra juni – august. 2 stk.
- 9 Bjergmynte, *Calamintha nepeta* 'White'. Ca. 30 cm høj og længeblomstrende staude med duftende hvide blomster fra juli – oktober. 1 stk.

STAUDEBEDET

skal stå i fuld sol og plantes i almindelig havejord, som er gravet godt igennem. Fjern ukrudt – især rod ukrudt og store sten. Det er en god idé at blande lidt kompostjord eller plantestarter, når du planter.

Man skal kende sin besørgelsestid, hvis ramsløgbladernes smag skal nydes, for pludselig er planten visnet helt bort. Hvert forår dækkes store flader med grønne blade, og luften fyldes med en meget karakteristisk lugt af løg. I mange skove vokser ramsløgplanterne ganske naturligt, men flere og flere har valgt at plante ramsløg i egen have. Allerede i april måned begynder planterne at bryde jordskorpen med fine grønne blade. Snart ses et tæppe af blade, som er klar til høst. I maj måned blomstrer ramsløg med dekorative hvide blomster, og når blomstringen er ovre, så bliver bladene slappe og visner.

Obs

Hvis du høster ramsløg i skoven eller den vilde natur, er det vigtigt, at du er 100% sikker på, at det er ramsløg – bladene ligner nemlig liljekonvallens blade, og den er meget giftig!

Ramsløgsmør

Ingredienser

- 10 friske ramsløgblade, der hakkes fint
- 100 g blødt usaltet smør
- ½ spsk citronsaft
- Salt og friskkværnet peber

Fremgangsmåde

Alle ingredienser blandes godt sammen og formes til en rulle eller hældes i en skål og opbevares i køleskabet. Brug krydderurtesmørret, når du spiser en skive brød eller ovenpå en god bøf eller på toppen af en portion varm suppe. Ramsløgsmilde hvidløgsmag egner sig også til fiskeretter og retter med fjerkræ.

Urtesalt ramsløg

Det er nemt og hurtigt at bevare ramsløgsmagen længe, hvis du laver urtesalt.

Ingredienser

- 5 spsk groft salt (ikke flagesalt)
- 10 blade ramsløg
- 1 spsk citronsaft

Fremgangsmåde

De tre ingredienser hældes i en minihakker, og det våde salt fordeles på en plade. Tørres i ovnen ved 50 grader i ca. 1 time.

Tips

Sund tærte

Sund tærte med blade fra din have

Når du ser godt efter, så byder foråret på en god smagsoplevelse fra planter, som du egentlig ikke så gerne vil se i din have. Skvalderkål er en eminent bunddækkende plante, men den er desværre så god til at sprede sig til steder i haven, hvor den er svær at styre. Derfor er skvalderkål havnet i kategorien "ukrudt". Hvis du nu alligevel har mulighed for at høste nogle af de spæde skud fra skvalderkål, så skal du unde dig selv at bage denne fantastiske tærte.

Tærtebund

- 150 g hvedemel
- 100 g grahamsmel eller groft speltmel
- ½ tsk salt
- 125 g smør
- ca. 4 spsk vand

Fremgangsmåde

Smuldr smørret ud i de to typer mel blandet med salt. Saml dejen med vand og stil den i køleskab i ca. 1 time. Rul nu dejen ud i en tærteform, som er 23 cm i diameter. Prik med en gaffel og bag den ved 200 grader i 12 minutter.

Fyld

- 200 g friskplukket skvalderkål
- 20 g smør
- 1 dl fløde
- 1 knivspids friskrevet muskatnød
- 2 æg
- 250 g hytteost
- 1 spsk saltede kapers

Fremgangsmåde

Skyl de spæde skvalderkålsblade og slyng dem tørre. Smørret smeltes i en gryde og nu blanches skvalderkålsbladene let. Hæld fløde i og lad blandingen koge igennem. Tilsæt muskatnød, salt og peber og smag til. Slå æggene ud i en skål og ibland hytteosten, skvalderkålsblanding og de små saltede kapers. Hele blandingen hældes i den forbagte tærtebund og bages i 30 min ved 200 grader.

Ukrudtsblade

Unge skud fra mælkebøtter, brændenælder, ramsløg og skvalderkål giver hverdagsretten et ekstra pift. Hak dem fint og tilføj dem til suppen, salaten eller ovenpå en nybagt pizza.

Tips

I dette tidlige forårsnummer af Haveglæder kan du komme godt i gang med beskæringen og gødsningen af planterne i din have. Du kan læse Helle Troelsens gode råd og få tips til at få endnu mere ud af din have her i foråret. Det er også nu, at de varmeelskende grøntsager skal plantes ud i det lune drivhus; og i planteværkstedet er der travlhed med at få sået grøntsager og sommerblomster. Du kan også stifte bekendtskab med stueplanter, der har ekstra funktioner, du får opskriften på at plante et staudebod, og så viser vi dig også eksempler på rigtig dejlige, men lidt ualmindelige forårsbebudere. Med ønsket om en rigtig god opstart af din forårshave håber vi, at dette nummer af Haveglæder også inspirerer til nye tiltag, som du kan glæde dig over i mange år.

Scan QR koden og få et stort leksikon over planter til din have. I app'en kan du søge oplysninger om buske, træer, roser, stauder, surbundsplanter, frugt og grøntsager. Søg på farver, højde, modningstid og se, hvor du kan anvende planterne. Du kan også læse

artikler om haveemner, du ønsker uddybet eller se video af diverse gøremål i haven. I havesæsonen vil der løbende være tips til, hvilke aktuelle gøremål du skal udføre i haven. App'en viser dig vej til dit nærmeste havecenter, hvor vi glæder os til at se dig.

Besøg www.haveglæder.dk
videoklip · artikler · inspiration · nyhedsbrev

ISBN 978-87-91659-66-3

9 788791 659669 >